

(Gramofon Könyvek 2019)

Magyar Jazz Szövetség életműdíjával kitüntetett szerző különböző időszakokban csaknem öt évet töltött az Egyesült Államokban. Feltérképezte az országot, Washingtontól St. Louisig, Bostontól Los Angelesig, Chicagótól New Orleansig sokfelé járt, és gyakran megfordult New Yorkban. Fotókkal gazdagon illusztrált könyve úttörő kalauz a kortárs amerikai jazz világában. A jazz városait bemutató útirajzokon, a neves személyekkel készített interjúkon és a jazz helyzetét elemző írásokon kívül helyet kaptak benne kiemelkedő előadók portréi csakúgy, mint az elmúlt negyedszázad kínálatából merítő koncert- és lemezkritikák. Külön fejezet tekinti át a magyar jazzmuzikusok amerikai jelenlétét. „A jazz Észak-Amerika eredeti kulturális megnyilvánulása, amelynek története egybeforrott az USA utóbbi évszázadával. Hallgatása elősegítheti az ország megismerését, az amerikai élet tanulmányozása pedig kulcsot adhat a jazz megértéséhez, befogadásához” – fogalmaz a kötet előszavában Turi Gábor. A kötettel a debreceni jazzbarátok is közelebbről megismerkedhetnek a december 12-én, az American Cornerben tartandó könyvbemutatón.

(Forrás:

Részlet a könyvből:

NEW YORK

Nincs még egy hely a világon, ahol jazzmuzikusok, klubok, koncerttermek, kiadók, szerkesztőségek, lemezboltok ilyen sűrűségben fordulnának elő. Aki ebben a zenében valamire jutni akar, nem kerülheti ki a „Nagy Almát”. New York az ígélet földje, televény és humusz, bölcső és koporsó. Mindig vannak klubok, ahol világsztárok játszanak, és nevenincs helyeken is olyan zenészekre bukkan a látogató, hogy képtelen ellenállni a marasztaló hangoknak. New Yorkban a mítosz valóság, a jazz a sokszínű kulturális kínálat hangsúlyos alkotóeleme.

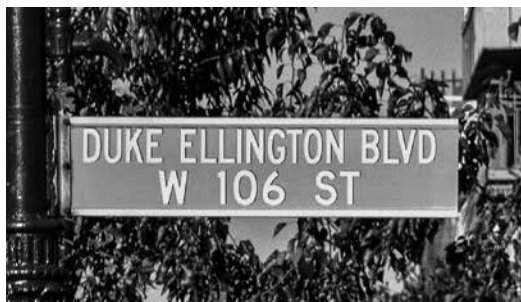
Jazzkikötő

A filmrendezőként és színészként ikonikus New York-ivá vált Woody Allen hétfő esténként a Carlyle Hotel kávézójában fújja klarinétját Eddy Davis New Orleans Jazz Bandjének vendégeként. A belépő száz dollár, minden jegy hónapokkal előre elkel. Nem a zene vonzza a sok európai turistával tarkított közönséget: a mozi sztárját akarják látni, a hírességet, akivel az élet kegyes ajándékaként két órán át közös levegőt szívhatnak. És

ő rászorgál a figyelemre, elmélyülten, teljes odaadással vesz részt a közös zenélésben, a szünetben pedig eleget tesz celebstatusából következő kötelezettségének, autogramokat osztogat, türelmesen válaszol az érdeklődő kérdésekre.

A Village Voice hetilap riportja már-már idilli képet fest a helyzetről – ami azonban, mint a szerző is megjegyzi, nem a valóságot tükrözi. Allen esete kivétel: az egyszerűsége és közvetlensége miatt általa annyira kedvelt tradicionális stílus az utóbbi években szinte eltűnt, a nyolcmillió metropoliszban három-négy helyen, alkalmoszerűen játsszák. Utánpótlása nincs, a jazztársadalom muzeális ereklyeként tekint rá, a fiatal közönség más zenékhez vonzódik.

Vannak adatok, amelyek alátámasztják a jazz jövőjét borúlatoan szemlélők jóslatait. A közönség öregszik, az eladott hanghordozók aránya a 2001-es 3,4 százalékról 2008-ra 1,1 százalékra csökkent. A jelek arra mutatnak, hogy a jazz elveszítette a kapcsolatát az újabb nemzedékekkel. A korábbinál jóval kevesebb

Ahol utcát neveznek el jazzmuzikusokról

klubban nyílik lehetőség élő zene hallgatására, a rádiók és a televíziók elvéve sugározzák ezt a zenét, s ami nem hallható, azt nem lehet megismerni, megszeretni. A jazz elvontságával vagy harsány expresszivitásával falat húz önmaga és a könnyebben emészthető zenékre vagyó hallgatóság közé. Ráadásul a muzsikustársadalmat stílári viták osztják meg: a kísérletező, improvizatív vonulat képviselői szóra sem méltatják a hagyományos irányzatok követőit, a tradicionális jazz művelői pedig elzárkóznak minden újítástól.

Közeledne a végítélet napja?

Egy évtizede Ben Ratliff, a New York Times szakírója még a hip hop ritmusokat a jazz harmóniáival ötvöző, a korszerű stúdiótechnika megannyi eszközével élő norvég muzsikusoktól várta a megújulást. Tény, hogy az évtizedeken át viszonyítási pontként tételezett amerikai jazz kifáradni látszott: a 60-as évek polgárjogi mozgalmaihoz kötődő fekete avantgárd tüze lelohadt, a 70-es évek jazz-rock irányzata fölött eljárt az idő, a 80-as években a '40/'50-es évek bebop/hard bop stílusához visszanyúló modern main stream vonulat nem tudott megszabadulni a retro minősítéstől, a 90-es évek dél-manhattani zenéje pedig túlságosan intellektuálisnak bizonyult ahhoz, hogy szélesebb közönséghez jusson el.

A látogató mindennek ellenére viruló jazzérettel találkozik New Yorkban 2010 nyarán – azzal együtt, hogy az utóbbi évtizedben átrendeződés ment végbe az élő zene elsődleges helyszínéül szolgáló klubok világában. A leghíresebbek – a történelmi levegőjű Village Vanguard, a jól menő Blue Note, a Times Square közelében fekvő Birdland, a high-tech berendezésű Iridium, a feltörekvő Jazz Standard és a Lincoln Centerben található elegáns Dizzy's Club – a város idegenforgalmi nevezetességei között számon tartott helyek. Üzemszerűen szervezett programjaik kétórás váltással zajlanak, a zenekarok egy este kétszer-háromszor is színpadra lépnek. A belépő 20-70 dollár, néhol kötelező italfogyasztás van, és vacsorázni is illik. Több klub az utóbbi tevékenységből tartja fenn magát.

Vannak persze a klubéletnek más szintjei is: meghittebb helyek, ahová olcsóbb a bejutás, ahol közvetlenebb a kapcsolat az előadók és a hallgatók között, és a kiporciózott játékon túl kötetlen örömmzenélésekre is adódik lehetőség. Ezek általában kisebb vállalkozások – ne feledjük, a legtöbb jazzklub üzleti alapon működik –, mint a Smalls, a Smoke vagy a Stone. Az avantgárd bölcsőjének számító, kultikus helynek tartott Knitting Factory a drága helyiségbérletek miatt néhány éve Brooklyn városrész bohémtanyává átalakult Williamsburg negyedébe tette át székhelyét, miközben a jazzról az alternatív rockzenére váltott.

És vannak klubok, mint a Jazz Gallery, ahol nincs fogyasztás, csak a zene. Délnyugat Manhattan, Hudson utca, üres telek mellett álló, alacsony háztömb,

az első emeletre szűk lépcső vezet, a fehérre meszelt téglafalú, keskeny helységbe ötvenen férnek be. Szombat este van, a hőség elviselhetetlen, mert kikapcsolták a zajos hűtőberendezést: lemezfelvétel készül Tony Malaby szaxofonos koncertjéről. A kvartettben trombitán az 1960-as években feltűnt, legendás chicagói Leo Wadada Smith játszik, a belvárosi jazzélet meghatározó személyisége, William Parker bögőzik, a doboknál Nasheet Waits ül – négy markáns egyéniség. Kéttucatnyian vagyunk részesei az intellektuálisan pallérozott, a szabad kifejezésnek is teret adó, hullámozó energiájú, a hőmérséklethez képest kissé hűvös zenének.

Másnap telt ház hallgatja az Európában alig ismert Walter Smith III szaxofonos feketékből álló együttesét. A zongoránál a mai jazz nagy formátumú egyénisége, Jason Moran, a doboknál Eric Harland ül, a trombitát a Thelonious Monk-verseny győztese, a fiatal Ambrose Akinmusire fújja. A világosan tagolt kompozíciók, az összehangolt együttes játék, a harmóniakat feszegető, erőteljes szólók rendre tapsra ragadtatják a közönséget. A levegő vibrál, és nem az újra működő légkondicionáló miatt.

Ezt a modern hangvételt, a hallgatókkal kapcsolatot találó zenét mérföldek választják el Woody Allen tradicionális New Orleans-i játéktól.

Pedig mindkettő ugyanannak a fának a hajtása. Allen segít életben tartani egy kihalóban lévő játékmódot, jókedvű muzsikálása örömet varázsol a hallgatók arcára. New Orleans kollektív improvizációs technikája Walter Smith III zenéjének is meghatározó rendezőelve, de nem a vissza-, hanem az előretétekintés jegyében. Száz évnyi jazztudás birtokában ő a saját hangján akar megszólalni. (2010)

Jazz Gallery: Walter Smith III a koncert után